

1

מקום הידוק
דפי השאלון

75241

משרד החינוך

אגף בכיר בחינוך

מחברת בחינה

המנהל הפדגוגי

לנבחנים ולנבחנות שלום,

יש לקרוא את ההוראות בעמוד זה ולמלא אותן בדיוקנות. אי-מילוי ההוראות עלול לגרום לתקלות ואף להביא לפסילת הבחינה. הבחינה נועדה לבדוק הישגים אישיים, ולכן יש לעבוד עבודה עצמית בלבד. בזמן הבחינה אין להיעזר בזולת ואין לתת או לקבל חומר בכתב או בעל פה.

אין להכניס לחדר הבחינה חומר עזר – ספרים, מחברות, רשימות – חוץ מ"חומר עזר מותר בשימוש" המפורט בגוף השאלון או בהוראות מוקדמות של המשרד. כמו כן אין להכניס לחדר הבחינה טלפונים או מכשירים אלקטרוניים אחרים. שימוש בחומר עזר שאינו מותר יוביל לפסילת הבחינה.

לאחר סיום כתיבת הבחינה יש למסור את המחברת למשגיח ולעזוב בשקט את חדר הבחינה.

מותאם

יש להקפיד על טוהר הבחינות!

הוראות לבחינה

- יש לוודא כי במדבקות הנבחן שקיבלתם מודפסים פרטים אישיים. אין להוסיף או לשנות שום פרט במדבקות, כדי למנוע עיכוב בזיהוי המחברת וברישום הציונים.
- אם לא קיבלתם מדבקה, יש למלא בכתב יד את הפרטים במקום המיועד למדבקות הנבחן.
- אסור לכתוב בשולי מחברת הבחינה (החלק המקווקו) משום שחלק זה לא ייסרק.
- לטייטה ישמשו אך ורק דפי מחברת הבחינה שיועדו לכך.
- אין לתלוש או להוסיף דפים. מחברת שתוגש לא שלמה תעורר חשד לאי-קיום טוהר הבחינות.
- אין לכתוב שם בתוך המחברת משום שהבחינה נבדקת בעילום שם.

בהצלחה!

מדבקות שאלון ملصقة نموذج امتحان	מדבקות נבחן והתאמות ملصقة ممتحن وملاءمات	מדבקות לנבחנים ملصقات للممتحنين							
שאלון: 075241 עברית חינוך חרדי מותאם	<table><tr><td>שנה السنة</td><td>חודש الشهر</td></tr><tr><td>מועד موعد</td><td></td></tr><tr><td>סמל ביה"ס</td><td>מס' תעודת הזהות</td></tr><tr><td>رقم المدرسة</td><td>رقم الهوية</td></tr></table> יש להדביק כאן ↑ מדבקות נבחן (ללא שם) يجب هنا ↑ إلصاق ملصقة ممتحن (بدون اسم)		שנה السنة	חודש الشهر	מועד موعد		סמל ביה"ס	מס' תעודת הזהות	رقم المدرسة
שנה السنة	חודש الشهر								
מועד موعد									
סמל ביה"ס	מס' תעודת הזהות								
رقم المدرسة	رقم الهوية								

יש לסמן במשבצת ☐ אם ניתנה מחברת נוספת
يجب الإشارة في المربع إذا أُعطي دفتر إضافي
* التعليمات باللغة العربية على ظهر الصفحة

الإدارة التربويّة
وزارة التربية والتعليم
القسم الكبير لامتحانات

دفتر امتحان

تحيّة للممتحنين وللممتحنات،

يجب قراءة التعليمات في هذه الصفحة والعمل وفقاً لها بدقة . عدم تنفيذ التعليمات قد يؤدي إلى عواقب مختلفة وحتى إلى إلغاء الامتحان .
أعدّ الامتحان لفحص التحصيلات الشخصية، لذلك يجب العمل بشكل ذاتي فقط . أثناء الامتحان، لا يُسمح طلب المساعدة من الغير، ولا يُسمح إعطاء أو الحصول على موادّ مكتوبة أو شفهيّة .

لا يُسمح إدخال موادّ مساعدة – كتب، دفاتر، قوائم – إلى غرفة الامتحان، ما عدا "موادّ مساعدة يُسمح استعمالها" المفصّلة في نموذج الامتحان أو في تعليمات مسبقة من وزارة التربية والتعليم . كما لا يُسمح إدخال هواتف خلويّة أو أجهزة إلكترونيّة أخرى إلى غرفة الامتحان . استعمال موادّ مساعدة لا يُسمح استعمالها سوف يؤدي إلى إلغاء الامتحان .
بعد الانتهاء من كتابة الامتحان، يجب تسليم الدفتر للمراقب ومغادرة غرفة الامتحان بهدوء .

ملاحم

يجب التقيّد بنزاهة الامتحانات!

تعليمات لامتحان

1. يجب التأكّد بأنّ تفاصيلكم الشخصية مطبوعة على ملصقات الممتحن التي حصلتم عليها . لا يُسمح إضافة أو تغيير أيّة تفاصيل في الملصقات، وذلك لمنع عواقب في تشخيص الدفتر وفي تسجيل العلامات .
2. في حال عدم حصولكم على ملصقة، يجب ملء التفاصيل في المكان المعدّ لملصقة الممتحن، بخطّ يد .
3. لا يُسمح الكتابة في هوامش الدفتر (في المنطقة المخططة)، لأنّه لن يتمّ مسح ضوئيّ لهذه المنطقة .
4. للمسوّدة تُستعمل أوراق دفتر الامتحان المعدّة لذلك فقط .
5. يُمنع نزع أو إضافة أوراق . الدفتر الذي يُسلّم ناقصاً يُثير الشكّ بعدم الالتزام بنزاهة الامتحانات .
6. لا يُسمح كتابة الاسم داخل الدفتر، لأنّ الامتحان يُفحص بدون ذكر اسم .

نتمنّى لكم النجاح!

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ו, 2026, מועד ב
מספר השאלון: 75241
נספחים: נספח 1 – מאמרים
נספח 2 – דף עזר

**שימו לב: בבחינה במועד זה יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.**

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון מותאם

לבתי ספר בחינוך החרדי

הוראות

- א. משך הבחינה: שלוש שעות וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.

חלק ראשון – הבנה והבעה	– 44 נקודות
חלק שני – לשון	– 56 נקודות

פרק א: שם המספר

פרק ב: תחביר

פרק ג: מערכת הצורות

יש לבחור באחד הפרקים

סך הכול – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ו, מועד ב, מס' 75241 + נספחים

חלק ראשון – הבנה והבעה (44 נקודות)

קראו את המאמרים א–ג שבנספח 1 המצורף, וענו על כל השאלות 1–5 שלפניכם.
הקפידו על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1. הרב רייזמן (מאמר ב) והרב לאו (מאמר ג) מצביעים על סתירה במקורותינו בנוגע למידת הבושה.

א. נסחו את הסתירה המשותפת שבה עוסקים שני המאמרים. (2 נקודות)

ב. הביאו ממאמר ב שני מקורות מנוגדים המבטאים את הסתירה הזאת. (2 נקודות)

ג. הסבירו כיצד הרב לאו (מאמר ג) מיישב סתירה זו. (2 נקודות)

2. לפניכם משפט ממאמר א: "כדי שאדם ירגיש בושה נדרש תנאי נוסף..." (פסקה ז).

א. במילים אלה הרב לוי, כותב המאמר, מרמז על תנאי אחר שהוזכר לפני כן.

- כתבו מהו התנאי שהוזכר לפני כן.
 - ממה הרב לוי לומד את התנאי הזה?
- (3 נקודות)

ב. על פי הרב לוי, כתבו שני תנאים נוספים להתעוררות הבושה, מלבד התנאי שכתבתם בסעיף א. (2 נקודות)

על פי הרב לוי, כתבו שני תנאים נוספים להתעוררות הבושה, מלבד התנאי שכתבתם בסעיף א. (2 נקודות)

ב. על פי הרב לוי, כתבו שני תנאים נוספים להתעוררות הבושה, מלבד התנאי שכתבתם בסעיף א. (2 נקודות)

ב. על פי הרב לוי, כתבו שני תנאים נוספים להתעוררות הבושה, מלבד התנאי שכתבתם בסעיף א. (2 נקודות)

ב. על פי הרב לוי, כתבו שני תנאים נוספים להתעוררות הבושה, מלבד התנאי שכתבתם בסעיף א. (2 נקודות)

ב. על פי הרב לוי, כתבו שני תנאים נוספים להתעוררות הבושה, מלבד התנאי שכתבתם בסעיף א. (2 נקודות)

ב. על פי הרב לוי, כתבו שני תנאים נוספים להתעוררות הבושה, מלבד התנאי שכתבתם בסעיף א. (2 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ו, מועד ב, מס' 75241 + נספחים

3. הרב לוי (מאמר א), מציג בפסקה א דעה מקובלת בציבור שהוא אינו תומך בה.

א. נסחו את הדעה המקובלת. (3 נקודות)

ב. (1) באיזו דרך הכותב מבטא את עמדתו השלילית כלפי דעה זו?
הקיפו את התשובה הנכונה.

- הפרכה
- שימוש במילים בעלות משמעות שלילית
- שימוש בלשון צינית
- דוגמה מנוגדת

(2) הסבירו את קביעתכם.

(3 נקודות)

4. במסכת ברכות נאמר שרבן יוחנן בן זכאי בירך את תלמידיו: "יהי רצון שתהא מורא שמיים עליכם כמורא בשר ודם". כשתמהו התלמידים על הברכה, ענה להם: "ולוואי תדעו, כשאדם עובר עבירה אומר: שלא יראני אדם" (ברכות כח, ע"ב). כלומר רבן יוחנן בן זכאי בירך את תלמידיו שיתביישו מפני הקב"ה כשם שהם מתביישים מבני האדם.

א. הרב לוי (מאמר א) מתאר מציאות חברתית דומה לזו שרומז לה רבן יוחנן בן זכאי.

תארו את המציאות הזאת על פי מאמר א. (2 נקודות)

ב. מהי ההשקפה היהודית בנוגע למציאות זו, לפי הרב לוי? על מה הוא מבסס את קביעתו? (3 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ו, **מועד ב**, מס' 75241 + נספחים

סקירה

[illegible]

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ו, מועד ב, מס' 75241 + נספחים

חלק שני – לשון (56 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים.

ענו על ארבע שאלות סך הכול, כמפורט להלן (לכל שאלה – 14 נקודות).
תוכלו לענות על ארבע השאלות **מתוך שאלות 6–11** (פרק א – שם המספר ופרק ב – תחביר)
או מתוך שאלות 6, 12–16 (פרק א – שם המספר ופרק ג – מערכת הצורות).
שימו לב: בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

פרק א: שם המספר

6. במשפטים שלפניכם הקיפו את הצורה הנכונה של שם המספר מבין האפשרויות הנתונות.

- (1) המשפט "לא תבושי ולא תיכלמי" מוכר מן הפיוט "לכה דודי" המושר בקבלת שבת.
את הפיוט כתב רבי שלמה אלקבץ בצפת במאה **השש עשרה / שישה עשר**.
- (2) **שישה / ששת** הבתים המרכזיים בפיוט עוסקים בנושא הגלות והגאולה.
- (3) הכלה המוזכרת בפיוט היא כנסת ישראל. לפי הכתוב בשיר השירים רבה,
בעשר / עשרה מקומות בתנ"ך כנסת ישראל נקראת "כלה".
- (4) בבית מספר **תשע / תשעה**, המתחיל במילים "בואי בשלום", המתפללים נוהגים
להסתובב לכיוון מערב.
- (5) רבי שלמה אלקבץ נולד בספרד בשנת אלף חמש מאות ו**חמש / חמישה**, וכבר
כשהיה בן **עשרים וחמש / עשרים וחמישה** נחשב לגדול בתורה.
- (6) רבי שלמה אלקבץ היה מתלמידיו של רבי יוסף קארו, שיום פטירתו הוא
בשלוש עשרה / שלושה עשר בניסן.
- (7) רבי אלקבץ עלה לארץ־ישראל והתיישב בצפת, שהייתה בין **ארבע / ארבעת** ערי
הקודש.
- (8) צפת נחשבת לגבוהה בערי ישראל, כי היא מתנשאת לגובה של תשע מאות שלושים
ושבע / שבעה מטר מעל פני הים.
- (9) **חמש / חמישה** פעמים לפחות במהלך ההיסטוריה היו בצפת רעידות אדמה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ו, מועד ב, מס' 75241 + נספחים

פרק ב: תחביר

7. א. לפניכם שלושה משפטים.

(1) אם אדם אינו מודע לחיסרון שבו, הוא אינו מתבייש. _____

(2) בושת פנים היא תכונה חיובית, אך במקרים מסוימים האדם צריך להימנע ממנה. _____

(3) הבושה מתבטאת לא רק ביחסים שבין האדם לקונו אלא גם במערכת היחסים

היום-יומית שבין איש לרעהו. _____

- ציינו ליד כל אחד מן המשפטים את הסוג התחבירי שלו.
 - אם המשפט מורכב, תחמו את הפסוקית שבו, וכתבו את התפקיד התחבירי שלה.
 - אם המשפט הוא משפט איחוי (מחובר / מאוחד), תחמו את איבריו.
- המירו את משפט (1) במשפט מורכב בעל פסוקית לוואי.

ב. לפניכם משפט.

אין הבושה מתקיימת אלא בעולם שיש בו ערכים ומוסר.

כתבו את המשפט מחדש בלי להשתמש במבנה "אין... אלא...". שמרו על הקשר הלוגי שבמשפט.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ו, מועד ב, מס' 75241 + נספחים

8. א. לפניכם משפט בעל חלק כולל.

במאמרים נסקרו שלושה היבטים של הבושה: פסיכולוגי, חברתי ומוסרי.

- (1) ציינו את הסוג התחבירי של המשפט. _____
- (2) סמנו בקו את הביטוי המכליל שבמשפט, וכתבו מעליו את התפקיד התחבירי שלו.

ב. לפניכם משפט, ובו תמורה.

ההיבט המוסרי של הבושה, כלומר תחושת אי־נוחות בהתנהגות שלא לפי ערכי המוסר, נחשב במקורותינו מעלה.

- (1) הקיפו את התמורה.
- (2) כתבו משפט פשוט מן התמורה ומן החלק שהיא ממירה.

ג. לפניכם ארבעה משפטים, ובכל משפט מילה אַן צירוף מילים המסומנים בקו.

- (1) הבושה מהווה בוודאי מחסום בפני התקדמות והתפתחות רוחנית.
- (2) נראה שהמתכחשים לחשיבות הבושה עושים זאת בגלל הבושה.
- (3) רצוי שננהג לפי הדרכתו של הרמב"ן באיגרתו, שדיבורנו יהיה בנחת, בענווה וביראת כבוד.
- (4) לפי המקורות, המצפון הוא בושה פנימית הבונה בנפש האדם מחסומים מוסריים וקווים אדומים.

- מבין המילים או הצירופים המסומנים בקו במשפטים, הקיפו רק את השניים שהתפקיד התחבירי שלהם הוא הסגר.
- מעל כל מילה או צירוף של א הקפתם, כתבו את התפקיד התחבירי שלה/שלו.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ו, מועד ב, מס' 75241 + נספחים

9. א. לפניכם משפט פשוט שחלקיו התחביריים נתחמו. ציינו את התפקיד התחבירי של כל חלק תחום.

בעולם	ללא בושה	אנשים	לא יחששו
מביצוע	מעשים	לא ראויים.	

- ב. לפניכם משפט מורכב, ובו שתי פסוקיות.

האדם אינו מתבייש שאין לו כנפיים כשל ציפור, מכיוון שגם לשאר בני האדם אין כנפיים.

(1) תחמו בל אחת מן הפסוקיות, וכתבו מעל כל אחת מהן את התפקיד התחבירי שלה.

(2) ציינו את התפקיד התחבירי של המילה המסומנת בקו במשפט.

אין – _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ו, מועד ב, מס' 75241 + נספחים

10. א. לפניכם שלושה משפטים מורכבים.

(1) ראוי שלכל המורים נקרא מחנכי תלמידים.

(2) אנשי חינוך שמחנכים לערכים, מורים את הדרך למוסר ולמצפון.

(3) נאמר במשנה שאין אדם ביישן למד.

- ציינו מעל כל מילה המסומנת בקו את חלק הדיבור שלה.
- בשניים מן המשפטים יש פסוקית נושא. הקיפו אחת מהן.

ב. לפניכם קטע שאין בו סימני פיסוק מלבד נקודות בסופי המשפטים.

פסקו את הקטע לפי ההנחיות שאחריו.

הקפידו על פיסוק בולט וברור.

רחל אשתו של (רבי) עקיבא שאפה שילך ללמוד תורה. (רבי) עקיבא התבייש שמא ילעגו לו הילדים שאינו יודע אלף-בית. הניחה רחל עציץ על גב חמור ו(רבי) עקיבא הוליך אותו לשוק. צחקו אנשי השוק. אמרה רחל לרבי עקיבא היום ומחר ילעגו עד שיתרגלו. לו היה מתבייש ללכת למלמדי תינוקות לא היה לנו חס וחלילה רבי עקיבא.

- פסקו משפט איחוי.
- פסקו דיבור ישיר.
- פסקו הסגר.
- פסקו תמורה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ו, מועד ב, מס' 75241 + נספחים

11. א. לפניכם ארבעה משפטים, ובהם מילות שאלה המסומנות בקו. ציינו את התפקיד התחבירי של מילת השאלה בכל אחד מן המשפטים.
- (1) מהו שביל הזהב בעבודת המידות? _____
 - (2) כמה מן ההחלטות שלנו מושפעות מדעותיהם של אחרים? _____
 - (3) כיצד נסביר את ההבדל בין בושה חיובית ובין בושה שלילית? _____
 - (4) מה החברה צריכה לדעת על נושא הבושה? _____
- ב. לפניכם משפט מורכב.
- תלמיד ביישן שאינו שואל שאלות אף על פי שלא הבין את דברי המורה, עלול להישאר עם ספקות.
- פרקו את המשפט לשלושה משפטים פשוטים, על פי סדר האירועים.
- התחילו כל משפט במילים "תלמיד ביישן".
- (1) _____
 - (2) _____
 - (3) _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ו, מועד ב, מס' 75241 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות

12. לפניכם טבלה ובה שבעה משפטים. בכל משפט מודגש פועל. השלימו את הטבלה: ציינו את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

המשפט	השורש	הבניין
כיצד היה נִרְאָה העולם ללא בושה?		
הבושה מְאֻפֶּיֶנֶת (מאופיינת) בתחושת אי־נוחות בעקבות מעשה המנוגד לנורמות המקובלות.		
רק עם גילוי החיסרון ברבים נולְדָה הבושה.		
אדם יודע שמעשיו גְלוּיִים לפני הבורא.		
איננו רוצים לְהִתְבַּזֵּז בעיני הזולת.		
מי שמתבייש לשאול שאלות על דברים שלא הוֹבְנוּ, עלול לטעות.		
אל תִּסְתַּפֵּק בתשובה חלקית על שאלתך.		

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ו, מועד ב, מס' 75241 + נספחים

13. א. (1) לפניכם משפט וצירופים, ובהם שמות תואר מודגשים.

- ישראל הם בִּישָׁנִים, רַחֲמָנִים, גּוֹמְלֵי חסדים.
- מעשה מְבִישׁ
- אדם מְבִישׁ (מבויש)

שמות התואר המודגשים נוצרו בדרך של שורש ומשקל.

– ציינו את המשקל המשותף לשמות התואר:

בִּישָׁנִים, רַחֲמָנִים.

– ציינו מה משותף למְבִישׁ של שמות התואר:

גּוֹמֵל, מְבִישׁ, מְבִישׁ (מבויש).

(2) לפניכם רשימת שמות תואר נוספים.

שָׁגוּי, תְּרַבּוּתִי, מוֹכֵן, תּוֹעֵלָתָן

הקיפו את שני שמות התואר שנוצרו בדרך של בסיס וצורן סופי.

ב. לפניכם שני משפטים, ובהם מודגשות מילים בצורת הבינוני.

- ראוי שכל המורים שמחנכים לערכים, ומורים את הדרך למוסר ולמצפון, ייקראו

בשם מחנכים.

- נאמר במשנה שאדם קפדן אינו מלמד.

(1) ציינו מעל כל אחת מן המילים המסומנות בקו את חלק הדיבור שלה.

(2) מבין המילים המסומנות בקו, העתיקו את שמות העצם, וציינו ליד כל אחד מהם

את המשקל שלו.

ג. לפניכם שני שמות: מְדַרְחֹב, פְּעוּטוֹן.

ציינו את דרך התצורה של כל אחד מן השמות.

מְדַרְחֹב

פְּעוּטוֹן

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ו, מועד ב, מס' 75241 + נספחים

14. א. לפניכם רשימה של שמות פעולה. מיינו אותם בטבלה שלפניכם על פי הבניין שלהם.

הַבְנָה, הוֹכְחָה, בִּקְשָׁה, אָרְגוּן, הִפְסֵד, הִדוּק (הידוק)

בניין פיעל	בניין הפעיל

ב. מי שאינו שואל עלול לְהוֹתֵר (להיותר) עם ספקות.

הקיפו את המילים מן השורש של שם הפועל לְהוֹתֵר.

הַתְרָאָה, לְהוֹתֵר, תְּרוּמָה, מִיתָר (מיותר), נִתּוּר (ניתור)

ג. אנשים עוֹטִים על פניהם מסכת נימוס כשהם בחברת בני אדם.

(1) מהו השורש של הפועל עוֹטִים?

(2) האקדמיה ללשון העברית חידשה את המונח "עֵטוּי" (למינציה).

לפניכם הגדרה של המונח:

עֵטוּי (עיטוי) הוא ציפוי של יריעת ניילון (דקה או עבה) המודבקת בחימום

ובלחץ על צידו האחד או על שני צידיו של נייר או קרטון.

יש המשתמשים במונח נִילוֹן לציון אותה הפעולה.

מדוע, לדעתכם, העדיפה האקדמיה ללשון העברית לחדש את המילה עֵטוּי ולא

לאשר את המילה נִילוֹן הנפוצה בציבור?

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ו, מועד ב, מס' 75241 + נספחים

15. א. לפניכם שלושה צירופים ובהם שמות מודגשים.

רְשׁוֹת הַרְבִּים, הַרְשָׁאָה בַּנְקָאִית, רְאִשׁוֹת מַמְשֵׁלָה

(1) הקיפו את השם המודגש שנוצר בדרך של בסיס וצורן סופי.

(2) ציינו את משמעות הצורן הסופי בשם שהקפתם. _____

(3) ציינו את השורש המשותף לשני השמות המודגשים שלא הקפתם. _____

(4) המילה רְאִשׁוֹן נוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי.

– ציינו את הבסיס של המילה רְאִשׁוֹן. _____

– ציינו את הצורן הסופי במילה רְאִשׁוֹן. _____

– ציינו את משמעות הצורן הסופי במילה רְאִשׁוֹן. _____

ב. לפניכם חמישה שמות.

אִיכּוֹת, זְכוֹת, כְּמוֹת, אֲטִיּוֹת (איטיות), גְּלוֹת

• העתיקו מן הרשימה שם אחד שנוצר בדרך של שורש ומשקל. _____

• העתיקו מן הרשימה שם אחד שנוצר בדרך של בסיס וצורן סופי, ופרטו את דרך היווצרותו.

ג. לפניכם משפטים, ובהם מילים מודגשות.

• כשאדם בביתו הוא מְסִיר מעליו את מסכת הנימוס המזויפת.

• חכמים מוֹנִים את מעלות הבושה.

• כשאדם אינו מוֹדֵעַ לחיסרון שבו, אין הוא מתבייש.

ציינו ליד כל אחת מן המילים אם האות מ"ם המודגשת בה היא שורשית או מוספית.

מְסִיר: _____

מוֹנִים: _____

מוֹדֵעַ: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ו, מועד ב, מס' 75241 + נספחים

16. א. לפניכם קטע שחסרים בו **פעלים**. כתבו בכל מקום ריק את הפועל (או שם הפועל) המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

רוב בני האדם _____ (ח-ו-י/ה) תחושת בושה יותר מפעם אחת בחייהם, כאשר חולשתם נחשפה ברבים.

נסו להיזכר בפעם האחרונה שבה _____ (ח-ו-ש) בושה. ענו בליבכם על

השאלה: האם התחושה הזאת _____ (ג-ר-ם) ממעשה ש _____ (כ-ש-ל)

בביצועו? האם התביישתם כי עשיתם טעות והיא _____ (ג-ל-י/ה) ברבים?

כאשר אנו _____ (ב-ו-ך) ממעשה שעשינו, אנו _____ (נ-ט-י/ה) לרוב

להסתיר אותו. גם אם חלף זמן רב מאז המעשה, עדיין _____ (ל-ו-י/ה)

אותנו החשש שמא מישהו יגלה או ייזכר בעניין המביש, ודי במחשבה על כך כדי

_____ (ע-ו-ר) בנו חרדה המביאה אותנו לבושה גדולה.

אחת הדרכים שיכולות _____ (י-ע-ל) לנו בהתמודדות עם תחושות אלה היא

להתבונן באופן מבודח על המעשה שעשינו. פעמים רבות כאשר האדם צוחק בעצמו על

טעותו, קל לו להתמודד עימה.

ב. לפניכם קטע שחסרים בו **שמות עצם**. כתבו בכל מקום ריק את שם העצם המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

בושה ואשמה הן תחושות שאינן נעימות ואף מכבידות, אולם מומחים קובעים כי הן

חלק מאוסף הרגשות הנדרשים לאדם לצורך _____ (ת-פ-ק-ד) תקין בחברה.

שני הרגשות האלה, בושה ואשמה, פועלים כמצפן חברתי ששומר עלינו ועוזר לנו

ב _____ (ש-ל-ב) בחברה. למעשה הם משמשים אמצעי _____ (ר-ת-ע)

עבורנו מפני מעשים לא ראויים. בזכותם אנו נמנעים מלעשות _____ (ט-ע-י/ה)

ושומרים על כללי _____ (נ-ה-ג) המקובלים בחברה.

החשש מבושה משפיע על ה _____ (י-ד-ע) החברתית שלנו, כי הוא גורם

לנו לחשוב פעמיים לפני שאנחנו מחליטים לפעול בצורה פזיזה שעלולה לפגוע באחר.

בכך אנו נמנעים גם מ _____ (ד-ח-י/ה) או מבידוד חברתי. כדי שלא לחוות

בושה, אנו משקיעים מאמץ גם ב _____ (פ-ו-ק) לקחים מאירועים שקרו לנו

ומפעולות שעשינו ואיננו גאים בהן.

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תשפ"ו, מועד ב, מס' 75241 + נספחים

טיוטה

טיוטה

"איתך בכל מקום, גם בבגרות.
בהצלחה, מועצת התלמידים והנוער הארצית"

"معك في كل مكان، وفي البجروت أيضًا.
بالنجاح، مجلس الطلاب والشبيبة القطري"

נספחים: נספח 1 – מאמרים ונספח 2 – דף עזר
לשאלון מותאם, עברית: הבנה, הבעה ולשון
לבתי ספר בחינוך החרדי
75241, קיץ תשפ"ו, מועד ב

מותאם

נספח 1 – מאמרים

לפניכם שלושה מאמרים. קראו אותם, וענו על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

מאמר א

מי הרג את הבושה?

מאת הרב אהרן לוי

פסקה א תחושת הבושה משפיעה על עיצוב אישיותנו ועל אורחות חיינו, הרבה יותר ממה שאנו נוטים לייחס לה. אלה המתכחשים לקביעה זו עושים זאת בגלל הבושה. הם פשוט מתביישים להודות שהם מתביישים.

פסקה ב האם העלייתם בדעתכם כיצד היה נראה העולם ללא הבושה? כמה פעולות אנו חוששים לבצע רק מפני ש"לא נעים" או "מה יגידו"? בעולם ללא בושה פעולות כאלה היו מתבצעות. בהיעדר בושה ה"לא נעים" מתבטל, וה"מה יגידו" מתאייד. בלי בושה אין צורך להיות תרבותיים או מנומסים. השימוש בשקר אינו פסול עוד, והעברייני אינו נרתע מחשיפת מעשיו.

פסקה ג הבושה מאופיינת בתחושת אי-נוחות במקרים שאדם מרגיש שפעל בניגוד לנורמות המקובלות או במקרים שחולשותיו נחשפו. הבושה יכולה לעכב אותנו במישורים רבים, אך גם לזרז לפעולה במצבים אחרים. הבושה מונעת מאיתנו להתנהג כאוות נפשנו, ומצווה עלינו שלא לחרוג מכללי ההתנהגות המקובלים. ואם בכל זאת קָשָׁלנו, היא דוחקת בנו להסתיר זאת מן החברה, וכופה עלינו לעטות על פנינו גינונים מזויפים של נימוס. בעולם תחרותי קָשָׁלנו הבושה נחשבת "חיסרון" המעכב את האדם בדרכו אל ההצלחה, אלא ש"חיסרון" זה נחשב מעלה במקורותינו.

פסקה ד תחושת הבושה נחשבת תכונה יהודית של ממש: "שלוש מתנות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל: רחמנים וביישנים וגומלי חסדים" (במדבר רבה ח, ד). ועוד אמרו: "כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו, מוחלין לו" (ברכות יב, ע"ב). כלומר אף אם נכשל אדם במעשיו וקָטָא, אם יש בו בושה – מוחלין לו.

פסקה ה הבושה מתוארת לראשונה בתורתנו לאחר שאדם הראשון אכל מעץ הדעת. לשאלת הבורא: "אֵיפֹה?" השיב אדם הראשון: "אֶת קִלְקִי שָׁמַעְתִּי בִּגְן וְאִירָא" (בראשית ג, י). הפסוק מלמד כי בושתו של אדם הראשון לא ניעורה בו מייד לאחר שאכל מן העץ. כל עוד לא חטא, היה אדם הראשון שלם ונטול חטאים כפי שהיה בשעת בריאתו, ולכן לא ידע בושה. אך גם לאחר שחטא ושלמותו נפגמה, עדיין לא התבייש בחסרונו, לפי שאין הבושה מתעוררת אלא כאשר היא נחשפת לפני אחרים. רק כאשר התגלה חסרונו לפני בוראו, נתבייש ונחבא.

* מעובד על פי הרב לוי, א' (תשע"ט). לחזור עם תשובה, חלק ג, עמ' 21–44.

פסקה ו כל עוד החטא גלוי רק לאדם שחטא, אין החטא נחשב לחיסרון ממשי, שכן רק הוא – האדם – יודע על קיומו. אבל אם מתגלה החטא ברבים, החיסרון נעשה ממשי, ואז נולדת הבושה.

פסקה ז כדי שאדם ירגיש בושה נדרש תנאי נוסף – שהסביבה תראה בדבר חיסרון. השמעתם מימיכם על אדם המתבייש על שאין לו כנפיים כשל ציפור או קרניים כשל שור? ומדוע אינו מתבייש? לפי שהוא אדם. כל בני האדם מצויים במצבו, לכן אין זה בגדר חיסרון בעיניהם.

פסקה ח בעולם שבו גזל ואכזריות נחשבים למעשים פסולים, הגזלן והאכזר יבושו כאשר יתגלו מעשיהם. בחברה שיש בה ערכים, יש גם מושגים של שלמות וחיסרון. מטבע הדברים, הערכים מציבים לפני האדם את המצב השלם שהוא נדרש להגיע אליו. כאשר מתגלה ברבים כי האדם מרוחק משלמות זו, הדבר נחשב לחיסרון ואז עולה בו תחושת הבושה. אם ה"רבים" אינם רואים במעשיו חיסרון, שוב אין הם משמשים עוד תריס בפני מעשיו הנלוזים. מכאן שאין הבושה מתקיימת אלא בעולם שבו משמשים ערכים ומוסר בכתר אחד. ומכאן שאם יגוועו הערכים – תמות עימם גם הבושה.

פסקה ט התפקיד של מידת הבושה בא לידי ביטוי בשני מצבים: לפני שהאדם נכשל בחטא ולאחר שנכשל. לפני שחטא, היא משמשת לו תריס ומגינה עליו מפני הפישלון. היא מתעוררת בו כדי להזהיר אותו מפני מעשים שיעצימו את חסרונותיו בעיני הרבים. לאחר שחטא, היא מעוררת בו חרטה ועצב על כישלונו, ובכך דוחפת אותו לתקן את מעשיו ולסלק את חסרונותיו.

פסקה י אנשים הנאמנים לחברה, ונוהרים בשמירת ערכיה, חוששים שאם יעשו מעשים המנוגדים לערכי החברה, יתגלה הדבר והם יתביישו בכך. אדם כזה, אפשר שבמסתרים יתיר לעצמו לנהוג באופן שונה לחלוטין מהתנהגותו בין אנשים. שכן כאשר האדם בביתו, הוא מסיר מעליו את מסכת הנימוס התרבותית שהוא עוטה על פניו כשהוא מצוי בחברת בני אדם.

פסקה יא אדם שיודע שכל מעשיו, בגלוי ובסתרי, גלויים לפני הבורא, מתבייש בחסרונותיו גם כשהוא בחדרי חדרים. והוא שאמרו חז"ל: "לעולם יהא אדם ירא שמיים בסתר כבגלוי" (מתוך תפילת שחרית).

מאמר ב**חיים שאין בהם בושה וכלימה**

מאת הרב צבי רייזמן

פסקה א בברכת החודש אנחנו מבקשים "ותיתן לנו... חיים שאין בהם בושה וכלימה". גם בתפילה ובברכת המזון אנו מבקשים ש"לא יבוש ולא ניכלם". המילים בושה וכלימה מבטאות תחושה של אדם שעשה מעשה שגוי או לא מקובל, והוא מבקש להסתיר אותו, או תחושה קשה שנגרמת לאדם מתגובה של סביבתו, תגובה הפוגעת בו במעמקי הנפש. מכאן מובן מדוע לבקשה "שלא נבוש" יש משקל רב בבקשותינו ובתפילותינו.

פסקה ב לעומת זאת אנו רואים שבמידת הבושה יש מעלה גדולה, והיא אחד מסימני ההיכר של עם ישראל: "שלושה סימנים יש באומה זו, הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים... כל שיש בו שלושה סימנים הללו ראוי להידבק באומה זו..." (יבמות עט, ע"א). מעלה נוספת של מידת הבושה מבוארת בגמרא: "כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו, מוחלין לו על כל עוונותיו" (ברכות יב, ע"ב).

פסקה ג אם הבושה היא מעלה יסודית לכל מי שמשייך את עצמו לעם ישראל, וחיונית לשלמות האדם – מדוע אנו מבקשים "חיים שאין בהם בושה וכלימה"? הלוא אדרבה, היינו צריכים לבקש "חיים שיש בהם בושה וכלימה".

פסקה ד ונראה שיש לבאר את הבקשה ל"חיים שאין בהם בושה", על פי הכתוב על אדם הראשון: "וְלֹא יִתְבוּשָׁשׁוּ" (בראשית ב, כה). לפני חטא אדם הראשון לא היה קיים מושג הבושה, כי הבושה נוצרה רק בעקבות התהוות היצר הרע. בטרם אכל אדם הראשון מעץ הדעת לא היה בו יצר הרע, ולכן לא הרגיש כל בושה. היעדר הבושה מבטא שלמות רוחנית עליונה של דבקות בקב"ה. אם כך אפשר לפרש שהכוונה בבקשה ל"חיים שאין בהם בושה" היא שנחזור לדרגת שלמותו של אדם הראשון לפני החטא, כאשר היה משולל מהרגשת הבושה, כי לא ניתן בו היצר הרע.

פסקה ה אם כן מדוע חז"ל אומרים שהבושה היא ממעלותיו של כל יהודי, והיא המפתח למחילת עוונות? מבאר הרב דסלר: "...המתבייש מפני העבירה שעבר מתבייש על שעבר על רצון בוראו... וכשאדם מתבייש מחטאו הוא מתחרט בכל מעמקי לבבו ומבקש את תיקונו" (מכתב מאליהו, ח"א עמ' רנג). כלומר תחושת הבושה שאדם מרגיש בעקבות עבירה שעבר, נובעת מן ההבנה של גדולת הבורא לעומת קטנות האדם וחולשותיו. אם כן הבושה מביאה את האדם להכרה בגדלותו של הקב"ה וליראת חטא, ומתוך כך מונעת ממנו לחטוא.

מעובד על פי הרב רייזמן, צ' (תשע"ח). רץ כצבי, עמ' תפו-תצו.

פסקה ו מידת הבושה באה לידי ביטוי לא רק ביחסים שבין האדם לקונו אלא גם במערכת היחסים היום-יומית שבין איש לרעהו, כדברי הרמב"ן: "ותתבייש מכל אדם, ואם יקראך איש, אל תענהו בקול רם רק בנחת, כעומד לפני רבו" (איגרת הרמב"ן). במילים אלה מדריך אותנו הרמב"ן לחוש בושה מכל אדם, ומתוך כך לנהוג כלפי אחרים בענווה וביראת כבוד.

פסקה ז באומרנו "חיים שאין בהם בושה וכלימה", אנו מבקשים להימנע מבושה שעלולה להיגרם ממעשינו. איננו רוצים להתבזות בעיני עצמנו או בעיני הזולת. אנו כן רוצים לזכות בבושה המביאה ליראת שמיים ומדריכה את האדם בנתיבות השלמות, הן בין אדם לקונו, בהיותה מחיצה של ברזל בפני החטא, הן במערכת היחסים בין אדם לחברו.

מאמר ג**לא הביישן למד**

מאת הרב ישראל מאיר לאו

פסקה א מידת הבושה היא מעלה נפלאה, מסימני ההיכר של עם ישראל, עד כדי כך שהמשנה אומרת: "עז פנים לגיהינום ובושת פנים לגן עדן" (אבות ה, כ). דברי משנה זו מעוררים סתירה ותמיהה: האם הבושה היא חיובית או שלילית? אם הבושה היא מעלה כה גדולה, מדוע נאמר: "לא הביישן למד" (אבות ב, ה)? השאלה מתחזקת לנוכח אותה משנה באבות (ה, כ) המורה בתחילתה: "הווי עז כנמר", כלומר, יש להתאזר במידת העזות שהיא היפוכה של הביישנות.

פסקה ב בושת פנים היא תכונה חיובית בדרך כלל, אך יש מקרים שבהם צריך להימנע מן הבושה. על פי עצתו של התנא, ברכישת מעלות בחוכמת התורה ובלימודה "לא הביישן למד". סמל ודוגמה לכך היא דמותו של רבי עקיבא. כיצד הגיע רבי עקיבא לדרגות נפלאות ונשגבות? מספרת הברייתא: "מה היה תחילתו של רבי עקיבא? אמרו: בן ארבעים שנה היה ולא שָׁנָה כלום... הלך הוא ובנו וישבו אצל מלמדי תינוקות... אמר לו (רבי עקיבא): רבי, למדני תורה... כתב לו אלף-בית ולמדה" (אבות דרבי נתן, ו, ב). אילו היה רבי עקיבא מתבייש לישוב עם התינוקות ולהתחיל מן האלף-בית, לא היה לנו, חלילה, רבי עקיבא.

פסקה ג הביישן חושש לשאול ולברר את הנלמד, שמא ילעגו לו ולשאלותיו, ולכן מעדיף לשתוק. התוצאה העגומה היא שהוא נשאר עם ספקותיו ועם שאלותיו, וכאילו לא למד דבר. הוא עלול להיוותר עם הבנה מוטעית, עם שגיאה בתפיסתו רק משום שהתבייש לבקש הסבר חוזר ולומר: "לא הבנתי". כך פסק הרמב"ם: "וכן לא יאמר התלמיד: 'הבנתי', והוא לא הבין. אלא חוזר ושואל אפילו כמה פעמים... לא יהיה התלמיד בוש מחבריו שלמדו מפעם ראשונה או שנייה, והוא לא למד אלא אחר כמה פעמים..." (רמב"ם משנה תורה, הלכות תלמוד תורה, ד, ד-ה).

פסקה ד יש להבחין בין "ביישן" לבין "בושת פנים לגן עדן". הביישן חושש תמיד, שמא הוא לא יהיה די מכובד בעיני הבריות. הוא ירא פן ילעגו לו חבריו על חוסר הבנתו. הוא רוצה לדעת אך מתבייש לשאול. עצם הרצון לדעת הוא מעֲלָה, אך הבושה מהווה מחסום בפני התקדמותו, והיא עוצרת את התפתחותו הרוחנית. לעומת זאת "בושת פנים" היא תכונת הענווה, היא מידתו של האדם שאינו עז פנים, ואינו סבור כי הכול נבראו לשמשו.

מעובד על פי הרב לאו, י"מ (תשס"ה). יחל ישראל על מסכת אבות, חלק ב, עמ' קד-קו.

נספח 2 – דף עזר

טבלת התנועות

	התנועות הקטנות	התנועות הגדולות	התנועות החטופות
a	פתח	קמץ	חטף פתח
e	סגול	צירי חסר צירי מלא	חטף סגול
i	חיריק חסר	חיריק מלא	
o	קמץ קטן	חולם חסר חולם מלא	חטף קמץ
u	קובוץ	שורוק	

טבלת הגופים

	גוף ראשון	גוף שני	גוף שלישי
יחיד	מדבר	נוכח	נסתר
יחידה	מדברת	נוכחת	נסתרת
רבים	מדברים	נוכחים	נסתרים
רבות	מדברות	נוכחות	נסתרות

חלקי הדיבור: שם עצם, שם תואר, פועל (שם פועל), תואר הפועל, מילת יחס, מילת קישור

תחביר

דרכי ההבעה במשפט: משפט חיווי, משפט ציווי, משפט שאלה

סוגי המשפטים: משפט פשוט, משפט מורכב, משפט איחוי (מאוחד/מחובר)

סוגי הנשואים: נשוא פועלי (לרבות נשוא מורחב), נשוא שמני, נשוא קיומי (דמוי פועל: יש, אין)

התפקידים התחביריים במשפט: נושא, נשוא, אוגד, מושא, תיאור, לוואי, תמורה

סוגי התיאורים ופסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי, ויתור

החלקים הבלתי תלויים במשפט: הסגר, פנייה, קריאה

משפטים בעלי מבנה מיוחד: נושא סתמי, חלק ייחוד, חלק כולל

קשרים לוגיים: ריבוי והוספה, צמצום, השוואה, ברירה, הדגמה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ניגוד,

ויתור, תנאי

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פָּעַל (פעל), נִפְעַל (נפעל), הִפְעִיל (הפעיל), הִפְעֵל (הופעל), פָּעַל (פיעל), פְּעַל (פועל), הִתְפַּעֵל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פי"צ (חפי"ץ), חסרי פ"י (חפ"י)

גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"י/ו (נפ"י/ו), נחי ל"י/ה (נל"י/ה), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו/י (נע"ו/י)

גזרת הכפולים (ע"ע)

דרכי תצורת המילים:

גזירה מסורגת: שורש ומשקל

גזירה קווית: בסיס וצורן, הֶלַחַם בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

סוגי צורנים: צורן גזירה, צורן נטייה